

Numerantur levitæ ab anno ætatis trigesimo, et inveniantur 8580. quibus committitur portanda suppellex tabernaculi, quando movenda sunt castra; et Caathitis quidem assignantur arca, mensa, candelabrum, et utrumque altare: Gersonitis vela et cortinæ: Merariis autem tabulæ, bases, et columnæ.

QUÆSTIO UNICA.—AN SUPRA MENSAM PROPOSITIONIS DEUS MANDAVIT SEMPER PANES ESSE, ETIAM CUM PORTARETUR PER DESERTUM.

Postquam Deus, quoad mensam propositionis, dum deferenda erat, *ÿ. 7* præceperat ut involveretur pallio hyacinthino, et ponerentur cum ea thuribula, et mortariola, cyathi, et crateres, adjunxit: *Panes semper in ea erunt.*

Jansenius id intelligit, cum ad quietem terræ promissionis venissent Hebræi, ubi rite culturi erant Dominum, et has ceremonias servaturi. Similiter Abulensis Q. XI conatur ostendere quod hoc præceptum non videatur eos obligasse nisi in terra promissionis.

Verum contrarium videtur verius, inquit A Lapide: loquitur enim hic Moyses de eo, quod in deserto faciendum erat, cum movenda essent castra, et suppellex tabernaculi. Sic pariter asserunt Marius, Menochius, et alii: atque hæc est opinio S. P. Aug. Q. VII in Num. ubi ita scribit: *Cum præciperet de tollenda mensa, jussit cum illa et panes tolli.*

Prob. hæc S. patris opinio ex eo, quod in Textu sacro videantur expresse addita hæc verba: *Panes semper in ea erunt*, ad tollendum omne dubium. Potuissent enim levitæ existimare quod non deberent semper esse panes super mensam: nam quantum Deus mandasset Levit. XXIV, ut semper essent panes in conspectu ejus super mensam; tamen nisi novum mandatum hic accessisset, illud videretur intelligendum cum esset mensa in tabernaculo in conspectu Dei.

Obj. I, cum Jansenio: sicut in deserto non offerantur sacrificia, in festis aut sabbatis (ut satis clare dicitur Amos V, 25, et Act. VII, 42: *Numquid victimas et hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto, domus Israel?*), etiamsi illa sacrificia essent præscripta; ita nec offerantur panes, quod erat genus quoddam oblationis seu sacrificii, neque thus, aut vinum, quod adjungi solebat: illa enim omnia deerant in deserto, ut conqueruntur infra cap. XXI, 5: *Deest panis, non sunt aquæ.*

R. Locum prophetæ, et Act. intelligi debere de sacrificio cruento, et stricte dicto: quoad panes autem propositionis, aliquid speciale hic occurrit: cum enim per oblationem eorum duodecim tribus publice significarent se a Deo continue sustentari, decebat ut ista oblatio nunquam intermitteretur ab illis, quos Deus alere non intermittebat.

Querela vero, aut murmuratio illorum, ita intelligi potest, ut non essent panes pro exercitu tam

numero, quamvis essent sufficientes ad cultum divinum.

Inst. I. Undenam potuissent per desertum habere farinam, cum castra eorum distarent a populis, et præsertim cum populi aliqui ipsos timerent, alii illos execrarentur? Unde Idumæi, infra cap. XX, 20, nec transitum voluerunt ipsis concedere, nec cibaria vendere.

R. Quod potuerint aliquam habere vel ex illa, quam secum tulerant ex Ægypto, vel potius ex proxima regione Madian, in qua habitabat Jethro socer Moysis: nam in consecratione sacerdotum, facta in mansionem montis Sinai, offerebantur quotidie panes diversi generis, ut patet Exod. XXIX, et Levit. VIII. Tunc ergo, quando inde recesserunt, potuerunt illos panes simul convolvere cum mensa, et per desertum deportare; nam panes azymi multis annis sine corruptione perdurant.

Inst. II, cum Jansenio: Multis annis manserunt in locis prorsus inhabitatis, ab omnibus gentibus separati: ergo non semper potuerunt habere farinam ad conficiendos panes propositionis.

R. Tum ad providentiam Dei, tum ad curam sacerdotum pertinuisse, ne farina (quæ ad hoc in tam magna quantitate non requirebatur) unquam deficeret sicut ad ipsorum curam pertinuit, ne ignis sacer unquam extingueretur. Præterea quidni dici queat, illos potuisse per totum desertum servare illos panes, quos obtulerant in mansionem montis Sinai?

Obj. II, cum Abulensi: nullum præceptum erat Judæis magis necessarium ad observandum, quam præceptum de circumcisione, quia erat fundamentum totius status, et imponebatur pro omissione illius magna poena Gen. XVII. Atqui tamen non fuit observatum in deserto, nam tempore 40 annorum nemo circumcisus est, ut patet ex cap. V Josue: ergo a fortiori non servabatur præceptum illud de ponendis panibus super mensam.

R. Dato quod præceptum circumcisionis toto tempore peregrinationis in deserto nunquam obligaverit, neg. conseq. Disparitas est, quod cum profectio Israelitarum semper esset eis incerta, et ex solo Dei nutu penderet, circumcisio tunc commode observari non potuerit, cum sic ad aliquot dies ab itinere fuissent præpediti: simile autem nihil hic occurrit de positione panum super mensam.

Inst. I. Si obligaverit propositio panum, ergo etiam dici poterit quod obligaverit oblatio sacrificiorum, et crematio thymiamatis; quia ista æqualiter erant ceremonialia: atqui certum est quod illa non fuerint observata in toto deserto; nam post egressum ex Sina deinceps non sacrificarunt Hebræi victimas ullas in deserto: ergo nec facta fuit propositio panum.

R. Diversitatem peti ex voluntate Dei, qui, ut ex dictis patet, eos videtur hic etiam obligasse ad positionem panum, in recognitionem perpetuæ alimentacionis duodecim tribuum: alioquin ceremonialia,

secluso casu exceptionis, non obligasse nisi post introitum in terram promissionis, colligitur tum Exod. XIII, tum Deut. XII.

Inst. II. Quomodo ergo mutabantur panes, per singula sabbata coram Domino, ut præcipitur Levit. XXIV?

R. Judæos obligari non potuisse ad impossibile: proinde vel mutatos fuisse ubi fieri poterat, vel veteres ad tempus relictos, dum tamen sine panibus mensa non relinqueretur, inquit S. P. Aug. Q. supra citatâ

CAP. V. VI.

Decernit Deus quædam, obligationem restitutionis concernentia, et sancit legem zelotypiæ: instituit nazareatum, et præscribit formam qua sacerdotes Aaronici benedicant populo.

QUÆSTIO I.—QUOMODO PRO PECCATO INJUSTITIE HIC PRÆSCRIBATUR RESTITUTIO SUMMÆ CAPITALIS, ET QUINTE INSUPER PARTIS.

Cap. V, 6. *Vir, sive mulier, cum fecerint ex omnibus peccatis, quæ solent hominibus accidere: non quælibet omnino delicta, sed hic ea peccata intelligenda sunt (injustitiæ) quorum in his rebus perpetratio est, quæ pecunia restitui possunt*, inquit, S. P. Aug. Q. IX in Num.: *Non enim aliter diceret (ÿ. 7) quo modo restituenda sint, nisi damna pecuniaria fuissent.*

ÿ. 7: *Et reddent ipsum caput* (id est ipsam sortem, seu quantitatem rei ablatae. In hebraico dicitur: *Reddent ipsum delictum in capite suo*) *quintamque partem desuper ei, in quem peccaverunt.* Vide Levit. VI, 5, ubi idem casus proponitur.

Porro quia nec sors, sive summa capitalis, cognoscitur, nec quinta ejus pars æstimari poterat, sine speciali confessione peccati, et quantitatis, hinc evidenter videtur probari, quod Judæi non solum in genere confiterentur coram sacerdote, se peccasse, sed quod speciatim etiam debuissent exprimere quantitatem damni.

Quia vero hic ÿ. 6 in hoc casu speciatim additur: *si per negligentiam transgressi fuerint mandatum Domini*: colligi solet, damna et injurias studio, ac destinata malitia illatas his legibus non contineri; ut sunt furta voluntaria, et prædeliberata: nam de commissis ex industria, præscribuntur aliæ leges Exod. XXII.

Atque ita solvitur difficultas, quam sibi proponit S. P. Aug. Q. X, scilicet quomodo hic peccato injustitiæ satisfiat restituendo summam capitalem, et quintam ejus partem, cum Exod. XXII pro uno bove ablato præcipiantur restitui quinque, et quatuor oves pro una ove. *Fieri enim potest*, inquit, S. doctor, *ut parum attendendo, per negligentiam trahatur homo in rem suam quod ideo peccatum est, quia si diligenter attendetur, non admitteretur. Et hæc voluit capite, et quinta restitui, non sicut furta mulctari.*

Addit Aug.: *Nam si furta et fraudes hic intellexerimus quæ non per ignorantiam negligentiam, sed fraudandi*

animo committuntur... ideo qui fecit, non reddat duplum, quia non deprehenditur vel convincitur, sed ignorantibus a quo factum sit, vel utrum factum sit, ipse annuntiat delictum suum.

ÿ. 8. *Sin autem non fuerit, qui recipiat, id est, sive dominus rei ablatae, sive hæres, sive propinquus, ut exprimitur LXX, et textus hebraicus, dabunt Domino, et erit sacerdotis, in sustentationem, scilicet quia sacerdos est vicarius, et quasi hæres Dei.*

Itaque similia non offerebantur Deo in sacrificium aut in ejus cultum: quia hoc fuisset indecens, et contra illud Pr ov. III, 9, *Honora Dominum de tua substantia.* Recte proinde ait Aug. Q. IX: *Utique intelligitur tunc Domino reddendum quod sit sacerdotis, si homo iste non supervit, qui damnum passus est, nec proximus ejus, quem puto hæredem intelligi voluisse... Domino restituetur, ne impunitum remaneat quod admissum est, quod tamen non cedat in sacrificium, sed sit sacerdotis.*

Hinc patet fieri debere restitutionem, etiamsi non inveniatur ille, qui damnificatus est, vel hæres ejus; tunc enim vel in usum ecclesiæ converti debet, vel in usum pauperum, et pias causas impendi.

QUÆSTIO II.—QUENAM CEREMONIE ADHIBERENTUR, DUM MARITI UXORES, DE ADULTERIO SUSPECTAS, EXPLORABANT PER AQUAS MALEDICTAS.

Cap. V, 12: *Vir, cujus uxor erraverit.* In hebræo habetur: *Declinaverit*, scilicet ad alium virum per adulterium.

Præscribitur hic a Deo modus explorandi adulterium, et adjicitur ejus ritui statum ac stabile miraculum declarandi veritatem: idque ad hoc, ne si factum, quod suspicabantur zelotypi mariti, probari non posset, uxores suas occiderent. Eadem de causa eisdem, utpote durae cervicis hominibus, permissus est libellus repudii.

Simili modo apud christianos olim, mulieres de adulterio suspectæ se purgabant tangendo ferrum candens, quæ probatio, cum a Deo non esset instituta, ideoque esset Dei tentatio, jure a sacris canonibus repudiata est.

Unde si ritus iste, de quo hic agitur, non fuisset ab ipso Deo institutus, modus iste explorandi vel fuisset illicitus, et aperta Dei tentatio: cujusmodi censeri debet modus explorandi vel veneficæ, vel alia occulta crimina, per immersionem in aquas, per transitum per ignem, etc., similia enim vitio tentationis Dei non carent; et eum promissione divina de manifestanda veritate destituantur, errori et injustitiæ non raro sunt obnoxia.

Ritus autem, et ordo explorandi erat hujusmodi: maritus zelotypus uxorem Jerosolymis, vel ubicumque tabernaculum erat, sisti curabat ad ostium atrii: unde dicitur ÿ. 15: *Adducet eam ad sacerdotem, et offeret pro ea decimam partem sati farinæ hordeaceæ.* In hoc sacrificio, quia non offerebatur pro peccato auferendo, sed deprehendendo (ut notavit Theod. Q. X) omnia spirant vilitatem: hinc non sumitur simila,

que purissima est, sed simplex farina, non triticea, sed hordeacea: item terra in aquam bibendam immittitur, ut significetur in quam vilitatem sese injiceret.

Non fundet super eam oleum, id est super oblationem zelotypiæ, quia nempe oleum est signum misericordiae, quæ hic non adhibetur. *Nec imponet thus*, quia thus est signum bonæ famæ; hic autem agitur de infamia adulteræ inurenda.

Quod vero inter alias ceremonias, quæ in sacro Textu exhibentur, dicat sacerdos *ŷ. 20. Sin autem declinasti a viro tuo... det te Dominus in maledictionem, exemplumque cunctorum in populo suo*: id est, sis tam misera et infelix, ut qui voluerint sibi vel aliis malum imprecari, a te exemplum sumant dicendo: Mihi, vel tibi imprecor maledictionem, quæ isti mulieri contigit.

ŷ. 28. Quod si polluta non fuerit, erit innocua (id est impunita) *ab aquis maledictis, et faciet liberos*, concessa illi fecunditate in compensationem suspicionis, et infamiæ, quam sustinuerat. Unde Josephus lib. III Antiq. cap. 10 dicit, decimo mense post istam probationem, ei prolem masculam promitti: quod, quantum non sit certum, tamen non ita mirum videri debet: quandoquidem omnes isti effectus aquæ maledictæ respectu mulieris non essent naturales, sed ab ipso Deo, occulti adulterii vindicem agente, producerentur.

Ex nostra Vulgata et ex textu hebraico deducit A Lapidem ordinem hujus probationis fuisse hunc: 1. Sacerdos maledictiones proferebat super aquas, quæ *ŷ. 18* vocantur amarissimæ, non a sapore, sed ab horribili suo effectu, et a maledictionibus in illas aquas a sacerdote congestis. 2. Sacerdos proferebat maledictiones *ŷ. 21 et 22* contentas. 3. Has maledictiones, quas mulieri imprecatus fuerat, scribebat in libro, et mox scripturam illam abluebat aquis maledictis mulieri propinandis. 4. Accipiebat ab ea oblationem sati farinæ. 5. Aquam maledictam dabat mulieri bibendam, quæ si criminis rea erat, intumescere venter ejus, et femur putrescebat, et tandem uterus disrumpebatur, ut dicitur *ŷ. 21*, adeoque et moriebatur.

Collige quam magnum crimen sit adulterium, in cuius punitionem tam stabile fiebat miraculum.

QUESTIO III.—DE VOTO ET CONSECRATIONE NAZARÆORUM: ITEM DE FORMA BENEDICTIONIS, QUÆ SACERDOTES BENEDICEBANT POPULO.

Cap. VI, 2: *Vir, sive mulier, cum fecerint votum ut sanctificentur*. Hinc constat etiam ex sexu femineo Nazaræas fuisse: utrumque enim sexum speciatim Deus exprimit, quia etsi mulieres ad nulla ministeria levitica aut sacerdotalia admitterentur; noluit tamen Deus eas a professione, et studio sanctitatis, de qua hic agitur, excludi.

Fuit votum Nazaræorum admirabile, et valde excellens apud Judæos: unde a LXX *egregium*, a Philone et aliis passim *magnum votum* vocatur: nam Nazaræus, seu Nazir, ut in hebræo habetur, significat separatam ab aliis, non qualicumque modo, sed pecu-

liari professione sanctimoniam, et religionis, ac dignitate status: siquidem Nazaræi erant a communi aliorum statu separati.

Porro Nazaræi erant duplicis generis: quidam enim erant perpetui, qui per totam vitam hoc institutum, vel Dei jussu, vel voto, seu proprio, seu parentum suorum observabant: et talis fuit Samson, qui *intonsus in crinibus suis habuit virtutis magnum divinumque secretum*, ut loquitur S. P. Aug. lib. I. cont. Gaudent. cap. 31. Tales quoque erant Samuel, D. Joannes Baptista, S. Jacobus minor, etc.

Alii solum erant temporales, sive ad certum tempus, quod vovendo sibi præstituerant, et de his agitur hoc cap. Talis Nazaræus fuit S. Paulus, item alii Judæi, de quibus Act. XXI, 25.

Inter ceremonias nazaræatus præscribitur *ŷ. 5: A vino, et omni, quod inebriare potest, abstinere*: ut palam facerent se sobrietati studere. Usque adeo autem tenebantur ab omni potu inebriativo abstinere, ut etiam acetum ex vino, aut ex alia qualibet potione eis interdiceretur.

Et quidquid de uva exprimitur. Intelligitur liquor a vino distinctus; solet enim aqua uvis expressis superfundi, ut inde aliquid odoris, saporis et coloris trahatur, quam pauperiores bibebant: unde in hebraico habetur: *Omniem madefactionem uvarum*.

Juxta *ŷ. 4*, nec de recente uva, seu sicca, seu passa, usque ad acinum, comedere poterant: omnia ista tam scrupulose prohibentur, non quod ex illis periculum esset inebriationis; sed ne ab acinis ad urvas, ab uvis ad vinum paulatim transirent.

ŷ. 5. Sanctus erit, crescente cæsarie capitis ejus: id est, Nazaræus erit, et cognoscetur, si secundum meum præceptum sinat exrescere comam: unde toto tempore consecrationis, et voti illius, novacula, sive etiam forfex, non poterat transire super caput ejus.

ŷ. 6. Super mortuum non ingrediatur; ne quidem ad patrem aut matrem: et in hoc Nazaræus æquabatur pontifici, Lev. XXI, 11, et eadem ratio ad utrumque redditur, scilicet,

ŷ. 7. Quia consecratio Dei super caput ejus est: id est, quia speciali valde consecratione Deo consecratus et separatus est, cujus signum gerit super caput suum, nempe capillos Deo consecratos.

De modo, quo sacerdotes Aaronici benedicebant populo, præscribit Deus, ut sic benedicant filiis Israel *ŷ. 24: Benedicat tibi Dominus et custodiat te*, id est, det tibi copiam omnium honorum temporalium, et spiritualium: benedictio enim apud Hebræos sumitur pro ipso munere ac dono, tanquam divinæ benedictionis effectu, ac testimonio; quo sensu dixit Jacob ad Esaü fratrem suum Gen. XXXIII, 11: *Suscipe benedictionem, quam attuli tibi*. Item Abigail ad David, I. Reg. XXV, 27.

ŷ. 25. Ostendat Dominus faciem suam tibi. Ostendere faciem in Scripturis est periphrasis favoris et benevolentiae: sicut econtra aversio faciei ad iram spectat et indignationem.

In hebraico juxta Pagninum habetur: *Lucere faciat*

Dominus facies suas ad te: id est, benignum, placabilem et propitium se Deus ostendat tibi.

Cum vero facies Dei non sit alia, quam Deus ipse, qui est æterna veritas: petendo ut facies Dei luceat homini, petitur ut Deus sit ipsi instar lucis et lucernæ, et veritatis suæ splendore dirigat actus hominis. Hac eadem phrasi hebraica petit Psalmographus psal. LXVI, 1: *Illuminet* (Deus) *vultum suum super nos*, illudque statim explicando, adjungit: *Ut cognoscamus in terra viam tuam*.

ŷ. 26: Convertat Dominus vultum suum ad te. Eadem favoris ostensio et protectio petitur. *Et det tibi pacem*, id est prosperitatem, et tranquillitatem, et summam desideriorum: pax enim est complementum, quies ac finis omnis desiderii nostri; ut præclare deducit S. P. Aug. lib. XIX de Civ. Dei, cap. 11 et tribus seq.: *Ille profecto finis... vel pax in vita æterna, vel vita æterna in pace dicendus est... tantum est enim pacis bonum, ut etiam in rebus terrenis, atque mortalibus nihil gratius soleat audiri, nihil desiderabilius concupisci, nihil postremo possit inveniri melius*.

In hebraico autem ter repetitur nomen Dei tetragrammaton JEOVA ad indicandum Trinitatem personarum benedictentium cum sacerdote, ut notarunt Rābbanus et Rupertus.

ŷ. 27: Et ego benedicam eis. Hinc patet efficacia, et effectus benedictionis sacerdotum etiam in veteri lege.

CAPUT VII.

Principes duodecim tribuum offerunt tabernaculo recenter erecto singuli sua dona et victimas.

QUÆSTIO UNICA.—QUO TEMPORE FACTA SIT OBLATIO PER PRINCIPES SINGULARUM TRIBUUM.

Vers. 1: *Factum est in die, qua complevit Moyses tabernaculum*. *ŷ. 2: Obtulerunt principes*, etc. Oblatio principum, quæ hoc cap. narratur, contigit prius tempore quam enumeratio populi, et reliqua quæ primis hujus libri capitibus recensentur, ut communiter interpretes observant. Unde ordo historiae hic est inversus: siquidem contigit ista principum oblatio initio mensis primi: eo enim tempore erectum et consecratum fuit tabernaculum; ut patet Exod. XL, 15: et tamen supra recensitus fuit census populi, qui contigit mense secundo ejusdem anni secundi, ut dicitur cap. I, 1: atque idem dicendum est de consecratione levitarum, quæ refertur cap. VIII. Unde juxta ordinem historiae, hoc caput proxime subnectendum foret libro Exodi.

Porro an ista principum oblatio facta sit die erectionis et consecrationis tabernaculi, qui fuit dies primus mensis primi anni secundi egressionis, ut patet Exod. XL, 15, operose discutunt insignes interpretes.

Negat Jansenius, et dicit eam contigisse die septimo vel octavo: Contigit enim hæc oblatio ducum, inquit, in consecratione altaris, ut patet ex *ŷ. 1 et 84*: duravit autem consecratio altaris per septem

dies; unde illa verba: *Qua complevit Moyses*, referenda videntur non solum ad erectionem tabernaculi, sed ad omnia quæ sequuntur, scilicet unctionem, et sanctificationem tam tabernaculi, quam altaris completam. Ita ille.

Lyranus, et R. Salomon ponunt duplicem tabernaculi erectionem, unam quotidianam, quæ quotidie facta sit primis septem diebus consecrationis sacerdotum: alteram permanentem, quæ facta sit octavo die; et dicunt ab hac posteriori erectione inchoandam esse principum oblationem.

Verum hæc solutio non subsistit. 1. Quia illa quotidiana erectio videtur gratis fingi, fuissetque permolesta, et quodammodo impossibilis. 2. Quia videtur repugnare Scripturæ Levit. VIII, 33, dicenti quod sacerdotes primis septem diebus consecrationis suæ non potuerint exire de tabernaculo; quomodo enim potuerunt illic manere si quotidie erigeretur et tolleretur?

Viam aliam demonstrat Tirinus dicens, quod dies Hebræis idem sit quod tempus. Et sane ex *ŷ. 84*, ubi dicitur: *Hæc in dedicatione altaris oblata sunt a principibus Israel, in die qua consecratum est, acetabula argentea duodecim*, etc., constare videtur tempus, ad minimum duodecim dierum, comprehendi nomine diei: siquidem certum est, quod principes per duodecim successive dies sua numerata obtulerint.

Potest etiam dici cum A Lapidem, prout dictum fuit in cap. IX Levit., Q. I, illam oblationem incøpisse eodem die, quo erectum est tabernaculum, et Moysen primis septem diebus immolasse sacrificia principum, adjuvantibus scilicet Aaronem et filiis ejus, qui excoxiabant, lavabant, concidebant, et aræ imponebant: die vero octavo Aaronem et filios ejus immolasse solos.

Pro hac solutione facit quod debuerint celebrare Pascha die decima quarta, adeoque debebant tunc absolvisse sacrificia: siquidem illo die quo celebrabant Pascha (præter juge sacrificium) non videntur fuisse oblata aliæ hostiæ quam agni paschales.

Obtulerunt principes tribuum, ut dicitur *ŷ. 3: Sex plaustra tecta cum duodecim bobus*. Tecta erant, ne instrumenta sacra, quæ in illis vehenda erant, aut conspicerentur a populo, aut læderentur ab imbre.

ŷ. 7: Duo plaustra et quatuor boves (Moyses) *dedit filiis Gerson*. Gersonitæ portabant cortinas atrii et operimenta tabernaculi: his dedit tantum duo plaustra, quia ipsorum onera erant minora quam Meraritarum.

Juxta id quod habebant necessarium. Non est sensus quod daret Moyses tot plaustra Gersonitis, quot erant ipsis necessaria: sed dabat eis secundum necessitatem, id est secundum proportionem necessitatis; scilicet quia Meraritæ duplo plus habebant portandum quam Gersonitæ, dedit eis duplo plura plaustra: nec his tamen, nec illis tot quot indigebant: non enim est verisimile quod tot genera cortinarum et velorum, tentoriorum et cæterorum operimentorum, quæ erant in tabernaculo et in circuito atrii, potuerint portari in duabus quadrigis.

(Dix-neuf.)

(Dix-neuf.)

S. S. XXVI.

Et dato, quod omnia, quæ pertinebant ad Gersonitas, in duobus plastris vehi possent, tamen ea, quæ pertinebant ad Meraritas, non poterant portari in quatuor, ut patet consideranti 60 columnas magnas æneas, quæ erant in circuitu atrii, item 48 tabulas tabernaculi, cum vectibus suis, basibus, etc.

ŷ. 8: Quatuor alia plaustra, et octo boves dedit filiis Merari; quia onera ipsorum erant gravissima, tota scilicet moles tabularum tabernaculi, et columnarum atrii: nam auri talenta erant 29, argenti 100, æris 2,700, et aliquot sicli, quæ juxta Jansenium conficiunt ultra ducenta et septuaginta quatuor millia librarum minorum, præter onus tabularum et vectium tabernaculi.

Cum autem Meraritæ a 50 annis et supra non fuerint nisi 5,200, (ut constat ex cap. IV, 44) nisi tribuantur cuilibet 50 libræ humeris ferendæ, non potuissent ferre dimidium oneris, quod eis incumberebat: unde necesse fuit ut jumentis vel plastris uterentur, quandiu non erant amplius multiplicati.

ŷ. 9: Filiis autem Caath non dedit plaustra, et boves, quia in sanctuario servantur, et onera propriis portant humeris: scilicet arcam, mensam propositionis, candelabrum, etc.

Cap. VIII præscribit Deus situm candelabri aurei, et ritum consecrationis levitarum: quibus præscriptis, ŷ. 15 dicitur de levitis: *Postea ingredientur tabernaculum fœderis*. Hebraice dicitur: *Ingredientur ad ministerium suum in tabernaculo fœderis*, scilicet ut illud portent: aliud enim officium levitarum non erat in tabernaculo, nam cætera a solis sacerdotibus fieri poterant.

CAPUT IX.

Jubet Deus Hebræos in Sinai celebrare secundum Pascha: deinde columna nubis describitur, quæ fuit dux itineris, et quietis.

QUÆSTIO UNICA. — AN HIC SERVETUR ORDO HISTORIÆ ET TEMPORIS: ET QUANDO IMMUNDI DEBUERINT CELEBRARE PASCHA.

Vers. 1: *Locutus est Dominus ad Moysen in deserto Sinai anno secundo, postquam egressi sunt de terra Ægypti mense primo*. Hinc rursus manifestum est quod historiæ et temporis ordo hic non servetur; quia hunc ordinem servando, hoc caput poni deberet ante caput primum; siquidem quæ narrantur cap. I, contigerunt mense secundo, ut patet ex ŷ. 1 ibidem; hæc autem facta sunt mense primo.

Ratio assignari potest hæc, quod Moyses voluerit hunc librum Numerorum inchoare ab enumeratione populi, quem numerum in hoc volumine primario intendebat, et alia deinde subtexere, quamvis prius accidissent.

ŷ. 2: *Faciant filii Israel Phase in tempore suo*. Jubentur Israëlita celebrare solemnitatem paschalem, ut scirent festum illud non esse transitorium, sed perpetuum.

Dices: Alia festa etiã erant perpetua; atqui tamen illa celebrata non fuerunt in deserto; ergo.

R. Disparitatis rationem esse hanc, quod festum Paschæ incideret illo tempore, quo tabernaculum adhuc erat erectum in deserto Sinai; cætera vero festa inciderent dum tabernaculum jam erat remotum, et dum peregrinabantur per desertum, quo tempore semper erant incerti quandonam deberent castra movere et proficisci: unde tunc nec tabernaculum erigere, et per consequens nec sacrificare, nec festa celebrare poterant. Hinc censent Marius, Tirinus et A Lapide Hebræos post discessum ex Sina, neque Phase, neque ullum aliud festum in deserto celebrasse. Idem censent Abulensis et Lorinus.

Præcipit autem Deus, ut celebrent Phase ŷ. 3: *Quartadecima die mensis... juxta omnes ceremonias et justificationes ejus*: id est juxta omnes ritus a Deo præscriptos Exod. XII: qui dicuntur hic *justificationes*, quia sine his nihil juste ac legitime fieri poterat: humanarum namque actionum justitia seu rectitudo in eo consistit, ut divinæ legi, tanquam regulæ, conformetur.

Sed hinc oritur difficultas, unde ceremonia de azymis observari poterit, cum farina jam a multis mensibus defecisset: et manna victitarent Hebræi.

Jansenius dicit observatos fuisse ritus, qui observari poterant: vel certe manna tanquam azymo usos, quia carebant frumento.

Sed magis placet responsio Tirini, qui dicit: quod sicut ad panes propositionis, et ad varia sacrificia farinam habuerunt ex vicina Madianitide: ita ex eadem facile tantum farinæ sibi comparare poterunt quantum sufficeret exiguo pani azymo, singulis familiis conficiendo: nam satis erat, si singuli exiguum panis istius frustum esui agni adhiberent, cæteraque ex manna supplerent.

ŷ. 10: *Homo qui fuerit immundus super anima, sive in via procul in gente vestra, faciat Phase Domino in mense secundo, decimaquarta die mensis ad vesperam*. Cum non liceret Judæis manducare Pascha ubique, sed tantum in loco ubi erat tabernaculum, et deinde ædificato templo, non nisi in Jerusalem, illi qui erant in itinere, debebant in Paschate redire domum, ut irent in Jerusalem celebraturi Pascha: si vero tam procul distabant ut mense primo adesse non possent, debebant celebrare mense secundo, die decima quarta: qui vero nec secundo mense adesse poterant, aut tunc erant immundi, an ipsi possent similiter celebrare mense tertio, aut quarto, aut quinto, hic quæri potest. Ad quod quæsitum.

R. negative. Prob. I. Quia festum Paschæ erat primum festum: atqui si licuisset illud transferre in mensem tertium, fuisset aliquando in fine anni: nam ratio ob quam licuisset differre in mensem tertium, potuisset similiter accidere eodem mense tertio, quarto, quinto, et sic deinceps; ergo, etc.

Prob. II. Quia sic ordo festorum fuisset multum turbatus: nam Pascha potuisset coincidere cum festo Tabernaculorum, quod celebrabatur mense septimo.

die decima quarta, durabatque septem diebus, ut dicitur Levit. XXIII.

Prob. III. Quia alias turbaretur significatio Paschatis, nam institutum erat in memoriam exitus de Ægypto, ut dicitur Deut. XVI; qui exitus contigit determinato tempore: ergo illo tempore recurrente celebrandum erat Pascha, aut saltem non ultra mensem secundum differendum: alias enim si distulissent ad diem decimam quartam mensis tertii, citius coluissent memoriam legis acceptæ in monte Sinai (celebrando nempe festum Pentecostes, quod semper incidebat in diem sextum mensis tertii) quam memoriam liberationis de Ægypto.

Prob. IV. Celebratio Paschatis erat aliquid ceremoniale: atqui non erat licitum Judæis aliquid mutare aut transponere circa ceremonialia, nisi quatenus erat in lege expressum, ut dicitur Deut. XII, 32: ergo, etc.

Obj. I. S. P. Aug. Q. 15 in Numer. dicit: *Sed si queratur quid facerent, si forte etiam talis immunditia (aut nimia a Jerosolymis distantia) etiam ad secundum mensem occurreret: arbitror id, quod dictum est de secundo mense, tanquam regulariter fuisse retinendum, ut tertio mense observarent*. Ergo, etc.

R. S. P. loqui disjunctive, nam immediate subjungit: *Aut certe Pascha non egisse tali necessitate, ad culpam non pertineret*. Hoc autem posterius verum est: nam tales illo anno sine peccato Pascha omittebant æque ac leprosi, seminifui, etc.

Obj. II. Licebat transferre in secundum mensem; ergo et in tertium, nam manet eadem ratio.

R. Neg. conseq. ejusque probat. 1. Quia in illis quæ dependent a libera voluntate Dei paritas rationis nihil concludit. 2. Quia non manet paritas rationis: nam mense secundo nullum occurreret festum; mense autem tertio occurreret festum Pentecostes, post quod non conveniebat celebrari Pascha.

Obj. III. Pascha institutum est ad significandum exitum de Ægypto: atqui tamen eo non obstante poterat transferri in mensem secundum, nec peribat significatio institutionis ipsius; ergo nec periisset si translatum fuisset in mensem tertium.

R. Neg. conseq.; nam liberatio ex Ægypto contigit tempore veris, adeoque secundo mense adhuc recolere poterat, cum illa liberatio possit considerari ut durans a die, quo exiverunt, donec pervenerunt in Sina: sed ista significatio perierat mense tertio, nam a die ipsius sexto inceperant recollere beneficium acceptæ legis in monte Sinai.

P. an immundi celebraverint Pascha mense secundo.

Censet Abulensis illos immundos non celebrasse Pascha in deserto mense secundo, sed illam permissionem transferendi Paschatis factam esse pro futuro. Contrarium tamen verisimilius est. 1. Quia non fuisset opus manere in illa mansione usque ad diem vigesimum mensis secundi: nam omnia principum sacrificia peracta erant die duodecima mensis primi, vel saltem die vigesima, 2. Quia illa permissio facta

est in gratiam illorum immundorum, qui hic ŷ. 7 conquesti sunt se fraudari beneficio celebrandi Pascha: si autem mense secundo non celebrassent ipsorum desiderio non fuisset satisfactum.

CAPUT X.

Jubet Deus constari duas tubas argenteas, quibus inflatis, et movente se columna nubis et ignis, jubentur Hebræi movere castra ex Sina in Pharan.

QUÆSTIO PRIMA. — AN HEBRÆI PRIMO VENERINT IN DESERTUM PHARAN; ET QUIS SERVATUS ORDO, DUM CASTRORUM ACIES PROFICISCEBATUR.

Cum Moyses a cap. XIX Exod. usque ad hunc locum narrasset ea, quæ gesta sunt in duodecima mansionem, scilicet juxta montem Sinai: nunc protectionem filiorum Israel ex isto loco narrare aggreditur. Itaque postquam jam Phase celebrassent qui primo mense fuerant immundi, locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

ŷ. 2: *Fac tibi duas tubas argenteas ductiles: id est, ex argento malleorum ictibus deducto et percusso*. Hæc tubæ I Machab. XVI, 8, et a Josepho passim vocantur *sacræ tubæ*, eo quod usibus sacris essent deputatæ, et non nisi a sacerdotibus inflarentur, ut patet ex hoc cap., ŷ. 8.

Usus autem harum tubarum designatur, dum additur ŷ. 2: *Quibus convocare possis multitudinem, quando movenda sunt castra*. Textus hebraicus et LXX hic interponunt particulam *et*, ita ut significetur duplex usus illarum tubarum, scilicet quando convocanda est multitudo populi, et quando movenda sunt castra. Unde Pagninus vertit: *Et erunt tibi ad cælesti convocationem, et ad projectionem castrorum*.

Interpres autem latinus *et* non accepit copulative, sed expositive, id est, ad convocandum multitudinem, ut adunata serie, sub suo quisque vexillo clangore tubali excitus, moveat castra. ŷ. 9 et 10 adduntur adhuc alii usus.

ŷ. 11: *Anno secundo (ab egressu de Ægypto), mense secundo, vigesima die mensis elevata est nubes de tabernaculo fœderis, cœpitque moveri, et præire castra*. Unde ad quæstionem

R. et dico: Filii Israel a monte Sinai venerunt in desertum Pharan.

Prob. Quia ŷ. 12 dicitur: *Profectique sunt filii Israel per turmas suas de deserto Sinai, et recubuit nubes in solitudine Pharan*.

Dices: Venerunt primo in locum, qui vocatur *sepulcra concupiscentiæ*, ut patet ex cap. seq., ŷ. ult. Deinde venerunt in aliam mansionem, quæ dicebatur *Haseroth*, ut dicitur eodem loco: et postea tantum *profectus est populus de Haseroth, fixis tentoriis in deserto Pharan*, ut expresse dicitur cap. XIII, 1: ergo non venerunt ex monte Sinai immediate in desertum Pharan.

R. Neg. conseq.; nam loca illa, scilicet *sepulcra concupiscentiæ et Haseroth*, sunt loca certa et determinata in solitudine Pharan, sicuti Bruxellæ et Lo-